

Ministerie van Veiligheid en Justitie

Afsluitende uitgave

Programma Aanpak jeugdcriminaliteit

Afsluitende uitgave

Programma Aanpak jeugdcriminaliteit

Voorwoord

Beste lezer,

Wat hebben we een goed congres gehad! Uw inzet en enthousiasme hebben deze dag tot een groot succes gemaakt en mij gesterkt dat we met elkaar op de goede weg zijn. Op 15 februari zijn we gezamenlijk aan de slag gegaan met thema's uit het Programma Aanpak jeugdcriminaliteit. Goed om te zien dat alle ketenpartners ruim vertegenwoordigd waren en actief deelnamen aan de discussies. Met dit congres is het programma nu ten einde. De projectleiders blikken, al dan niet samen met hun collega's bij de ketenpartners, in dit boekje terug op hun project.

Projecten

Het Programma had tot doel de recidive onder minderjarige delinquenten stevig terug te brengen: van bijna 60 procent in 2002 naar 50 procent in 2010. Om deze doelstelling te kunnen behalen, hebben we intensief samengewerkt met een groot aantal partners. Ik noem hier bijvoorbeeld de Raad voor de Kinderbescherming, de politie, het Openbaar Ministerie, de Zittende Magistratuur, Halt Nederland, de Bureaus Jeugdzorg, de DJI, het NIFP, de William Schrikker Groep en verschillende wetenschappers. De samenwerking vond plaats op verschillende niveaus. Landelijk in het Topberaad Jeugdcriminaliteit, het Landelijk Overleg Jeugdcriminaliteit en diverse werkgroepen met medewerkers van de landelijke bureaus.

Maar ook lokaal/regionaal is er goed samengewerkt. In tal van regio's, arrondissementen en districten lopen pilots om nieuwe producten te beproeven en verder te ontwikkelen. Velen van u zijn hierbij betrokken (geweest).

Met uw hulp hebben we de afgelopen jaren ook het *signaleringsinstrument ProKid* verder kunnen ontwikkelen. Met ProKid kunnen we – zoals uit de naam al blijkt – vroegtijdig risicovol gedrag signaleren bij 12-minners. Het instrument is beproefd in vier regio's: Hollands-Midden, Amsterdam-Amstelland, Brabant-Zuidoost en Gelderland-Midden. De evaluatie van deze proef is nog niet geheel afgerond. Toch liet de staatssecretaris onlangs al weten dat alles erop wijst dat ProKid werkt. Er komen extra 12-minners in beeld bij de politie en bij Bureau Jeugdzorg. Dat is een mooi resultaat! En dat is nog niet alles wat we hebben bereikt op het gebied van vroegtijdig ingrijpen. We hebben ook gewerkt aan verbetering van de registratie van 12-minners met politiecontacten en verhoging van de (subjectieve) pakkans.

Veel ketenpartners zijn de afgelopen periode ook betrokken geweest bij het ontwikkelen van het *Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen* (LIJ). Met behulp van het LIJ kunnen we - op basis van screening en risicotaxatie - de jongere leiden naar een passende aanpak. Het is een omvangrijk project. In eerste instantie hebben we

wetenschappers aangetrokken om het instrumentarium te ontwikkelen. Daarna is het LIJ in twee - later vier - districten uitgetest. Op 24 maart jl. heeft het Topberaad besloten om het toepassingsgebied van het LIJ te verbreden naar de arrondissementen Utrecht en Rotterdam.

En het bleef niet bij de ontwikkeling van dit instrumentarium. Om een goede persoonsgerichte aanpak mogelijk te maken, hebben we ook hard gewerkt aan een veelkleurig palet van circa twintig erkende gedragsinterventies. Ook is de gedragsbeïnvloedende maatregel tot stand gekomen; deze wordt inmiddels al steeds vaker toegepast.

Een derde pijler van het Programma was het project 'Snelle en consequente jeugdketen'. Willen we met succes de recidive terugdringen, dan moeten we straffen en maatregelen snel en effectief uitvoeren. Om de *doorlooptijden* te versnellen, zijn alle ketenpartners aan de slag gegaan met good practices, die we overal in het land hebben verzameld. De resultaten tekenen zich reeds af. Alle partners hebben op dit terrein grote vooruitgang geboekt. Op dit resultaat mogen we best trots zijn. Maar we zijn er nog niet. De doorlooptijden vergen blijvende aandacht.

Aansluitend op dit deelproject zijn in Amsterdam-West zogeheten *out of the box*-methodes uitgetest. Ook hier weer met het doel de doorlooptijden te versnellen en

bovendien straf en zorg beter op elkaar te laten aansluiten. Naast doorlooptijden stond het project 'Snelle en consequente jeugdketen' in het teken van verbetering van het toezicht op de naleving van bijzondere voorwaarden die door de rechter zijn opgelegd. Met name de voorwaarden in het kader van de maatregel Hulp & Steun.

Voor een jongere in een JJI dient een passend nazorgtraject te worden opgezet. Met het oog daarop is de afgelopen jaren samen met de ketenpartners een landelijke structuur van *netwerk- en trajectberaden* neergezet. In deze beraden komen onder andere vertegenwoordigers van de Raad voor de Kinderbescherming, DJI, Bureau Jeugdzorg (Jeugdreclassering) en de gemeente samen om het nazorgtraject van de jongere vorm te geven. Alle jongeren die in een JJI belanden (en deze vervolgens weer verlaten) komen inmiddels in de netwerk- en trajectberaden ter sprake. Om de informatie-uitwisseling binnen deze beraden te ondersteunen, hebben we de ICT-applicatie Nazorg Jeugd ontwikkeld. Tot slot is ingezet op verplichte nazorg. Op 7 december 2010 heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel herziening Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen aangenomen. Nog dit voorjaar treedt deze wet in werking.

Tot slot nog het project *Aanpak Recidive Werkstraffen Jeugd* (afgekort: ARWJ). Met dit project zijn we in 2010 gestart.

Doel is te kijken hoe we werkstraffen effectiever kunnen maken en de recidive onder werkgestraften kunnen verminderen. Wetenschappers en ketenpartners hebben gezamenlijk de maatregelen in kaart gebracht, die de werkstraf daadwerkelijk effectiever kunnen maken.

Recidive

Verheugend is dat al uw inspanningen van de afgelopen jaren effect blijken te hebben. Recent onderzoek van het WODC laat zien dat de recidivecijfers van 2007 met twee procent zijn gedaald ten opzichte van het jaar daarvoor (zie ook het artikel van Bouke Wartna). Maar zoals de staatssecretaris op 15 februari al opmerkte: er is nog veel te doen. De aanpak van jeugdcriminaliteit is een absolute prioriteit. Met een nieuw programma zal deze aanpak ook onder de aandacht *blijven*.

Afsluitend wil ik alle betrokkenen hartelijk danken voor hun inzet in de verschillende werkgroepen en pilots. Mogen de mooie resultaten die we in goede samenwerking hebben behaald ons inspireren bij de activiteiten die voor de komende periode op de agenda staan. Dit alles om de jeugdcriminaliteit verder te doen afnemen!

Dineke ten Hoorn Boer

Directeur-generaal Preventie-, Jeugd- en Sancties

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
1 Beeld van de recidivecijfers	8
2 Programma Aanpak jeugdcriminaliteit <i>Terugblik met twee voormalig programmamanagers</i>	18
3 Vroegtijdig ingrijpen <i>Signaleringsinstrument ProKid</i>	32
4 Persoonsgerichte aanpak <i>Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen</i>	44
5 Persoonsgerichte aanpak <i>Gedragsbeïnvloedende maatregel (GBM)</i>	54
6 Snelle en consequente jeugdketen <i>Doorlooptijden</i>	66
7 Snelle en consequente jeugdketen <i>Verbetertraject Toezicht Jeugd</i>	78
8 Passende nazorg	88
9 Aanpak Recidive Werkstraffen Jeugd	96
10 Congres <i>Dag van de jeugdcriminaliteit</i>	104

1

Beeld van de recidivecijfers

‘De monitor laat zien of we voor het bereiken van de gewenste reductie op koers liggen.’

Bouke Wartna

Bouke Wartna van het WODC:

‘De strafrechtelijke recidive is licht gedaald’

De Recidivemonitor van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) brengt jaarlijks de ontwikkelingen van strafrechtelijke recidive in kaart.

De zevenjaarsrecidive bedroeg in 2002 bijna 60%. Het doel van het Programma Aanpak jeugdcriminaliteit is om ervoor te zorgen dat dit cijfer in 2010 is gedaald tot 50%. Of dit is gelukt kan echter pas in 2018 worden aangetoond. Programmaleider Recidivemonitor Bouke Wartna over deze en andere recidivecijfers en de rol van onderzoek.

Onder het motto ‘Werken aan Recidive Reductie’ moeten strafrechtmaatregelen de kans op een terugval in crimineel gedrag helpen verlagen. Een paar jaar geleden werden voor jeugdige daders met een strafzaak concrete streefcijfers benoemd. De middellange termijnrecidive tussen 2002 en 2010 moet voor deze groep met 10% omlaag. Voor dit streefcijfer wordt gekeken over een periode van zeven jaar waarin iemand al dan niet recidiveert. “De Recidivemonitor laat zien of

men voor het bereiken van deze 10%-reductie op koers ligt”, benadrukt senior onderzoeker Bouke Wartna van het WODC.

Uit de jongste cijfers blijkt dat van alle minderjarigen die in 2007 een justitiële jeugdinrichting verlieten, 53,0% na twee jaar opnieuw de fout in is gegaan. In een eerdere meting over jeugdigen uit 2006 was dit nog 55,6%. De vaste metingen van het WODC richten zich op twee populaties van jeugdigen: naast de ex-pupillen van justitiële jeugdinrichtingen volgt het onderzoeksinstituut ook andere minderjarige daders die een sanctie kregen opgelegd. “Ook in deze meer algemene populatie nam de terugval de laatste jaren licht af”, verduidelijkt Wartna. “Van alle minderjarigen van wie de strafzaak in 2007 werd afgedaan met een transactie, een beleidssepot of een door de rechter opgelegde straf of maatregel, werd 37,3% binnen twee jaar opnieuw vervolgd. Twee jaar daarvoor was dit nog 40,0%.”

OTS-ers

In de groep afkomstig uit de justitiële jeugdinrichtingen gaat het ook om jongeren die in het kader van een ondertoezichtstelling in een justitiële jeugdinrichting werden geplaatst. “Vanaf volgend jaar zal deze groep gescheiden worden onderzocht van de jongeren met jeugdetentie of een andere strafrechtelijke titel”, legt

Wartna uit. “De strafrechtelijke recidive onder OTS-ers is over het algemeen wat lager dan onder jeugdigen die uitstroomden op een strafrechtelijke titel.”

Tussenstand streefcijfer

Het WODC heeft ook berekend met welke omvang de tweejarige recidive moet dalen om de uiteindelijke, middellange termijndoelstelling van 10% minder recidive te kunnen halen. In termen van de tweejarige recidive bedraagt de gewenste reductie voor de jeugdige justitiabelen 5,8%. Wartna: “Het WODC kan vooralsnog alleen over cijfers uit de periode 2002 tot en met 2007 beschikken Er gaat nu eenmaal tijd overheen voordat je goed kan zien of iemand heeft gerecidiveerd. We kunnen op dit moment dus slechts een tussenstand geven.”

Bij de jeugdige daderpopulatie in het algemeen was aanvankelijk sprake van een lichte stijging van het recidivepercentage, maar in de laatste twee jaar van de onderzoeksperiode zijn de resultaten gunstiger. “Het recidivepercentage aan het eind van de periode valt 1,2% lager uit dan in het begin, in 2002. Er is dus sprake van een bescheiden winst”, concludeert Wartna. “De komende drie jaar zal moeten blijken of de doelstelling daadwerkelijk kan worden gehaald.”

Rol binnen programma

Naast het monitoren van de recidivecijfers is het WODC ook op een andere manier betrokken bij het programma. Wartna: “We worden niet alleen gevraagd voor onderzoek achteraf, maar kijken ook of we al in een vroeger stadium bepaalde cijfers kunnen leveren. Zo kwam men er mede op grond van onze cijfers tussentijds achter dat een flinke groep jongeren niet werd betrokken bij het voorgenomen beleid. Dat is natuurlijk meteen bijgesteld door nieuwe maatregelen te formuleren. Op basis van ons materiaal worden voorspellingen gedaan van de effecten van bepaalde beleidsmaatregelen. Men kan dan beter beoordelen of iets zinvol is of niet.”

Verschuivingen in de onderzoeksgroepen

Om de ontwikkeling in de recidive te begrijpen, is het van belang om ook te kijken naar verschuivingen in de samenstelling van de daderpopulaties. “Verschuivingen in de achtergrondkenmerken van de justitiabelen leiden tot schommelingen in het recidiveniveau”, weet Wartna. “Met de achtergronden verandert namelijk ook het ‘risicoprofiel’ van de daders. Zo gaat een toename van het aantal vrouwen of het aandeel *first offenders* gepaard met een daling van de recidive, omdat vrouwen en nieuwe daders minder vlug recidiveren dan mannen en daders met een strafrechtelijk verleden.”

Gelukkig houdt het WODC rekening met dit soort verschuivingen. De ruwe percentages worden gecorrigeerd en ontdaan van hun invloed. “Zo houden wij zicht op de netto-ontwikkeling van de strafrechtelijke recidive in Nederland.”

Niet aan de orde

De vraag in hoeverre de recente afname van de recidive een direct gevolg is van het gevoerde beleid, komt met ons onderzoek niet aan de orde, benadrukt Wartna. “In de jeugdsector zijn in de achterliggende jaren uiteenlopende maatregelen genomen om de terugval onder minderjarige daders te verlagen. Enkele voorbeelden zijn de ontwikkeling van standaard screeningsinstrumenten, de versterking van het aanbod van gedragsinterventies en verbetering van de nazorg. De vraag of de ‘persoonsgerichte’ aanpak die men voorstaat bij de invulling van het strafrechtelijke beleid, heeft bijgedragen aan de afname van nationale recidivecijfers, valt samen met de vraag hoe deze en andere maatregelen op de werkvloer hebben uitgepakt. En dat kunnen wij niet zien. Om het verband te kunnen leggen, moet een analyse worden gemaakt van de doorwerking van de voorgenomen maatregelen op het niveau van individuele daders. Dat vergt een ander type onderzoek, met een meer kwalitatief karakter.”

Belangrijkste bevindingen

De Recidivemonitor is gebaseerd op gegevens afkomstig uit de Onderzoek- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie (OBJD). Dit is een versie van het JDS, het wettelijke documentatiesysteem voor afdoeningen van strafzaken. De monitor maakt duidelijk dat de strafrechtelijke recidive in Nederland voor het eerst sinds 1997 voor het tweede achtereenvolgende jaar is gedaald.

Andere opmerkelijke feiten:

- Van alle minderjarigen van wie de strafzaak in 2007 werd afgedaan met een transactie, een beleidssepot of een straf of maatregel opgelegd door de rechter, werd 37,3% binnen twee jaar opnieuw vervolgd.
- Het percentage minderjarigen dat binnen twee jaar opnieuw met justitie in aanraking kwam, is de laatste jaren licht afgenomen.
- De terugval is het grootst bij ex-pupillen van justitiële jeugdinrichtingen. Meer dan de helft van de jeugdigen die uitstroomden uit een justitiële jeugdinrichting kwam binnen twee jaar opnieuw met justitie in contact.
- Gerekend over de onderzoeksperiode is het percentage vrouwen of meisjes dat in aanraking kwam met justitie fors toegenomen.

2

Programma Aanpak jeugdcriminaliteit

Terugblik met

twee voormalig

programmamanagers

‘Wat op de ene plek wordt
ontwikkeld en in gang gezet,
heeft consequenties voor
de ander.’

Edward John Kitselaar

‘De programmatische aanpak en de mensen op de projecten waren doorslaggevend’

Een breed opgezet Programma als dat voor de landelijke Aanpak van jeugdcriminaliteit kan niet zonder een goede aansturing. Naast alle projectleiders op de verschillende onderdelen bewaakten eerst Eric Bezem en vervolgens Edward John Kitselaar de inhoud en voortgang van het gehele programma. Een terugblik met beiden in vogelvlucht.

Eric Bezem was vanaf het allereerste begin in oktober 2007 nauw betrokken bij de landelijke aanpak van jeugdcriminaliteit in programmavorm. Ruim een jaar later maakte hij zelf de switch naar het ministerie van Verkeer & Waterstaat (inmiddels Infrastructuur & Milieu). Dat neemt niet weg dat hij goede herinneringen bewaart aan zijn tijd bij Justitie. Hij hield zich er lange tijd bezig met criminaliteit onder volwassenen en op het laatst specifiek met jeugdcriminaliteit.

“De directeur-generaal Preventie-, Jeugd & Sancties Dineke ten Hoorn Boer heeft zich destijds sterk gemaakt

voor een programmatische sturing”, herinnert Bezem zich de opmaat van het programma voor een landelijke aanpak. “Dat was voor het bereiken van de programma-doelstelling, het verminderen van de recidive met tien procent, heel belangrijk. Vooral om met alle organisaties de knelpunten in de keten goed te kunnen bespreken, ambities met elkaar vast te stellen en om veel meer in samenhang met elkaar te doen. Een aantal onderdelen uit het programma liep natuurlijk al, maar er zijn ook nieuwe projecten bijgekomen. Bijvoorbeeld het twaalf-minnersproject, waarin we nadrukkelijk begonnen met het verbeteren van de informatiepositie. We wilden tijdig en meer gerichte informatie verzamelen over kinderen die al heel vroeg een keer de fout in waren gegaan. Op het moment dat zo iemand twaalf jaar wordt, weer de fout ingaat en de mogelijkheid tot gerechtelijke vervolging is ontstaan, is er reeds een dossier opgebouwd. Op basis daarvan kan een passende interventie plaatsvinden.”

Iedereen betrokken

Een goede aansluiting van de verschillende organisaties binnen de keten op elkaar was voor Bezem een belangrijke prioriteit. Iets waarvoor hij ook de nodige werkbezoeken in het land aflegde. “Een thema als doorlooptijden is echt iets van alle tijden en gaat iedereen aan. Als informatie in dossiers niet meteen

op de juiste plek belandt, kan dat voor veel tijdverlies zorgen en dat is uiteindelijk ook nadelig voor het kind.

Een dergelijk belangrijk aspect moest eerst iedereen helder voor ogen hebben om vooruit te kunnen.”

De ideeën voor verbeteringen die Bezem in dit project en ook voor andere onderwerpen wilde aanbrengen, werden niet alleen ‘slechts’ op papier beschreven.

“Het moest uiteraard uitvoerbaar zijn en tot concrete resultaten leiden. Om een goed beeld te krijgen van wat er voor nodig was om iets te bereiken, hebben we steeds zo veel mogelijk organisaties en mensen in de keten bij de plannen en projecten betrokken. Voor de benoeming van de projectleiders vond ik het bovendien van belang dat deze voor een belangrijk deel uit het veld kwamen. Afkomstig van bijvoorbeeld de politie, het Openbaar Ministerie of uit het bestuur.”

Bij het opzetten van de netwerk- en trajectberaden, onder aanvoering van de Raad voor de Kinderbescherming, leverde dat in het begin wel enige fricties op, weet Bezem nog. “De competenties van organisaties kwamen natuurlijk ter sprake: ‘wie doet nu precies wat en zijn zij daar ook wel zo goed in’. Op die manier werd er soms bijna hardop over een ander gedacht. Door goede afspraken te maken, met elkaar sneller te handelen en zeker ook door het opstarten van proeven, is uiteindelijk veel vooruitgang geboekt.”

Ruimte voor verbetering

Edward John Kitselaar nam als voormalig regiomanager bij de reclassering eind 2008 het roer over van Eric Bezem. Kitselaar kon grotendeels voortborduren op de projecten die zijn voorganger al in gang had gezet en bewaakte vooral de voortgang van bovenaf. “Bij mijn aantreden hadden we niet helemaal scherp of we de doelstelling van 10% reductie wel zouden gaan halen. Daarom heb ik eerst een impactanalyse laten uitvoeren. Hieruit kwam naar voren dat we voor een aantal gebieden op schema lagen, maar niet voor de totaliteit van het programma. De doelstelling had bovendien vooral betrekking op de zwaardere criminaliteit, waar nazorg en gedragsinterventies bij horen. Een onderdeel als werkstraffen was hier niet in meegenomen. Terwijl daar eigenlijk de grootste groep jongeren onder valt en er dus nog veel winst te boeken viel.”

Samen met de betrokken organisaties in de keten en een deels nieuwe teamsamenstelling van projectleiders werden onder begeleiding van bureau AEF specifiek voor het programma doorlooptijden diverse bijeenkomsten gehouden. Kitselaar: “We hebben toen opnieuw naar gezamenlijke oplossingen gekeken en de good practices van elkaar overgenomen. Dat vergde overigens wel een andere ‘mindset’ van mensen. De meeste organisaties moesten toch op een andere manier naar zaken kijken

‘Het was van belang dat de projectleiders voor een groot deel uit het veld kwamen.’

Eric Bezem

dan ze gewend waren. Nog méér ketenbreed en veel minder vanuit de eigen organisatie. Dat kostte van iedereen betrekkelijk veel energie, maar uiteindelijk was men wel bereid dit te doen.”

Niet alles tegelijk

Kitselaar, die tegen het naderende einde van het programma toetrad tot de landelijke directie van de Raad voor de Kinderbescherming, kijkt net als Bezem met veel genoegen terug op het programma. “Er lag anderhalf jaar een behoorlijke druk op de ketenpartners om aan het einde van de kabinetsperiode resultaten te kunnen laten zien. Voor mij persoonlijk was het juist interessant om vrijwel dagelijks met zowel de uitvoering als de politiek te maken te hebben. Het was beslist geen statische functie. Je moet naar mensen toe stappen, benaderbaar zijn, maar ook oplossingsgericht en creatief zijn. En wat je deed, had over het algemeen ook snel effect. Je zag het resultaat van de inspanningen die je met elkaar leverde. Wat bovendien heel goed uitpakte, was dat er op het departement steeds meer mensen kwamen werken die rechtstreeks uit de uitvoering kwamen. Die vervulden hun rol als projectleider met verve. Zelf geloof ik er sterk in dat het goed is voor mensen om beide kanten van het werkveld van binnenuit te kennen.”

Niet altijd ging het natuurlijk van een leien dakje, geeft Kitselaar toe. “De uitdaging om de samenwerking tussen de verschillende schakels te bestendigen, bleef. In de keten is er nu eenmaal op heel veel plekken sprake van dwarsverbanden. Wat op de ene plek wordt ontwikkeld en in gang gezet, heeft consequenties voor de ander. In het begin zat iedereen nog in een opbouw-fase. Naarmate projecten vorderden en er een einde in zicht kwam, werd alles steeds belangrijker. In beginsel was daar niet direct over nagedacht, maar natuurlijk konden niet alle projecten tegelijk worden geïmplementeerd. Organisaties hebben nu eenmaal een beperkte capaciteit in menskracht en ook financiële middelen. De vraag om meer geld werd dan ook met enige regelmaat gesteld.”

Torenhoge ambities

Ook werd Kitselaar soms geconfronteerd met torenhoge ambities van mensen, zoals binnen het project voor de gedragsbeïnvloedende maatregelen, de GBM.

“Prijzenswaardig, maar als die niet realistisch blijken te zijn, dan moet je durven bijstellen en temporiseren. Ook dat hoort bij de rol die je als programmamanager vervult.”

Het lastige aan een programma dat vier jaar duurt is om alle betrokken organisaties zo lang voor de volle

honderd procent gemotiveerd te houden. Bezem: “In het begin was er enorm veel enthousiasme bij iedereen en dat is ook wel gebleven. Alleen duren sommige ontwikkelingen, denk bijvoorbeeld aan het Landelijk Instrumentarium nu eenmaal lang en dan zwakt de aandacht geleidelijk aan wel wat af. Een voordeel is dat het programma een duidelijke kop en staart heeft, met voor iedereen dezelfde duidelijke doelstelling. Alle inspanningen van de afgelopen paar jaar moesten bijdragen aan dat hogere doel. Dankzij de wil van mensen en het vertrouwen in de goede projectleiders op de diverse thema’s, is er snel veel vooruitgang en resultaat geboekt.”

3

Vroegtijdig ingrijpen

Signaleringsinstrument

ProKid

‘In ons korps zien wij
de meerwaarde van
het instrument in.’

Itske Roosenschoon

‘Het gros van de meldingen
is zinvol en leidt tot de inzet
van hulpverlening.’

Paul van Weert

Jonge risicokinderen eerder in beeld, sneller ingrijpen mogelijk

‘Pilots aan basis besluit landelijke invoering ProKid’

Hoe effectief is het instrument ProKid als het gaat om het vroegtijdig signaleren van risicokinderen onder de twaalf jaar? Pilots in vier verschillende politieregio’s moeten onder meer deze vraag helpen beantwoorden. De uitkomsten leiden vervolgens medio 2011 tot een besluit over een landelijke opvolging. In de regio Amsterdam-Amstelland is men optimistisch.

ProKid is ontwikkeld door de politie Gelderland Midden. Het systeem brengt kinderen onder de 12 jaar in beeld, die op één of andere manier met de politie in aanraking zijn geweest. Of van wie het woonadres bij de politie in beeld is. Door die incidenten op een wetenschappelijke wijze te wegen, kan een signaal door de politie worden afgegeven dat een kind onder risicovolle omstandigheden opgroeit. Sommige incidenten blijken namelijk een sterke voorspeller te zijn van later crimineel of afwijkend gedrag. Vroegtijdig ingrijpen door de bureaus Jeugdzorg, op basis van het politiesignaal, kan dan erger voorkomen.

Aansluiting op bestaande processen

Itske Roosenschoon is regionaal projectleider voor ProKid bij de politie Amsterdam-Amstelland. Samen met Paul van Weert van de GGD en Henry Janssen van Bureau Jeugdzorg test zij de werking van het instrument en de meerwaarde ervan voor de Regio Amsterdam - Amstelland. Roosenschoon: “In samenspraak hebben we ervoor gekozen ProKid zoveel mogelijk aan te laten sluiten op het bestaande vroegsignaleringsproces. Als we in de toekomst inderdaad verder gaan met dit instrument, dan hebben we niet in drie organisaties allerlei verschillende processen lopen.”

In Amsterdam-Amstelland gaan de zorgmeldingen vanuit de politie – niet alleen die via ProKid – voor de buitenregio’s naar Bureau Jeugdzorg. De meldingen over kinderen en gezinnen uit de gemeente Amsterdam gaan rechtstreeks naar Vangnet Jeugd van de GGD. Daar komen ze onder meer binnen op het bureau van teamleider Paul van Weert. “Wij zijn een uitzoekafdeling van de GGD die gezinnen benadert waar zorgen over zijn en die mogelijk buiten de boot vallen. Wij bellen naar aanleiding van een melding aan op een huisadres, om te kijken wat er eventueel aan de hand is. Jeugdzorg kan dit alleen bij zware meldingen doen.”

De GGD had wel oren naar het meedraaien in de pilot omdat de organisatie er in het kader van preventie de meerwaarde van inzag. Van Weert: “In Amsterdam dreigen vaak gezinnen buiten de boot te vallen. Als we daar niets mee zouden doen, krijgen we dat over een paar jaar zonder meer terug. Met ProKid krijgen we signalen binnen, waarvan de politie misschien niet meteen ziet dat die slecht zijn voor een kind, maar die voor ons wel aanleiding zijn om te onderzoeken. Een voordeel van het systeem is ook dat als de politie door grote drukte niet direct opvolging kan geven aan een geconstateerd zorgsignaal, wij via ProKid toch een signaal binnenkrijgen.”

Landelijke invoering

De pilot in Amsterdam begon in november 2009 daadwerkelijk met het doorsturen van zorgmeldingen vanuit ProKid, maar dat verliep aanvankelijk haperend. De automatisering functioneerde niet goed, herinnert Roosenschoon zich. “Het lastige aan dit project is om de organisatie in vier korpsen op hetzelfde systeem aan te laten sluiten en daar één lijn in zien te krijgen. Amsterdam en Gelderland gebruikten bovendien een ander data-warehousesysteem dan de rest van het land. Ook moesten er nog aspecten aan het instrument worden verbeterd.” Inmiddels is er alleen de zogeheten BVH, die nu landelijk wordt gebruikt.

Een lastig probleem in Amsterdam bijvoorbeeld, is dat het systeem geen toevoegingen bij huisnummers kent (bijvoorbeeld 1a, 1b) en de gegevens van die adressen bij elkaar optelt. “Andere steden hebben daar ook last van, omdat we voor het hele land testen”, weet Roosenschoon. “Tijdens de pilot hebben we dit goed kunnen ondervangen met een kwaliteitscontroleur die er bovenop zat. Een huisadres kleurt bijvoorbeeld eerder rood als je toevallig boven een coffeeshop woont, maar dat hoeft natuurlijk nog niets te betekenen.”

Dergelijke onvolkomenheden worden nu gerepareerd en hoopt de politie Amsterdam nog tijdens de pilotfase, die op 1 juli afloopt, te kunnen testen. “Het automatisch doorsturen van gegevens over een kind gaat nu nog gepaard met de nodige administratieve handelingen, en dat geldt voor alle drie de partijen. Als ProKid in het hele land gebruikt gaat worden, moet hiermee rekening worden gehouden.”

Degene die een advies moet neerleggen over een landelijke invoering is projectleider Gert Rademaker. De politieman in Noord-Limburg volgde per 1 oktober 2010 Nol Meulendijks in deze functie op bij het ministerie van Veiligheid en Justitie. Rademaker herkent vanuit zijn vorige werkomgeving de voordelen van het systeem en brengt ook andere expertise mee dan alleen die van het maken van beleid. “De politie moet de processen goed

‘Het goed doorverwijzen naar
Jeugdzorg past bij de
professionaliteit van de politie.’

Gert Rademaker

vastleggen en protocolleren. Het maken van goede afspraken met Jeugdzorg en het zorgvuldig kunnen doorverwijzen past zeker bij hun professionaliteit. De politie kan met ProKid sneller informatie sturen. Punt is wel dat de eerdere uitkomsten uit de vier pilots nogal verschillend waren, waardoor je enige vraagtekens kunt zetten bij de vergelijkbaarheid ervan. Het is daarom ook lastig om de meerwaarde van ProKid meteen voor iedereen duidelijk te maken. In de tweede testfase van de pilots hebben we strak gestuurd op de uitkomsten per regio en die zijn daardoor beter met elkaar te vergelijken. De meerwaarde zal met de evaluatie moeten worden vastgesteld. Dat proces loopt nu.”

Meer zorgmeldingen

Uiteraard doemt zich ook de vraag voor of ProKid door de eerdere en uitgebreidere signalering extra probleemkinderen oplevert? Van Weert: “Het gros van de meldingen dat ik ’s ochtend voorbij zie komen, leidt tot de inzet van hulpverlening. Over het algemeen zijn het zinvolle meldingen. Zeker als je bedenkt dat het zelden voorkomt dat we een huis bezoeken waar achteraf gezien eigenlijk geen reden voor was. In elk geval heeft het instrument bij ons geleid tot een stevige groei van het aantal meldingen.”

Roosenschoon: “In het korps Amsterdam-Amstelland zien wij de meerwaarde van het instrument in, zeker als de automatisering helemaal op orde is en het ook qua administratieve processen eenvoudig verloopt.” Van Weert kan zich daarbij aansluiten: “Maar voordat we echt iets gaan roepen, moeten we eerst deze pilot helemaal afronden en goed evalueren. Daarna moeten we nieuwe afspraken maken en is het aan de politie, het ministerie en ons om een beslissing te nemen. Het is een feit dat er nog meer zorgmeldingen op de hulpverlening afkomen. Maar dan moeten er wel de middelen en mogelijkheden zijn om deze ook in behandeling te kunnen nemen.”

4

Persoonsgerichte Aanpak
Landelijk Instrumentarium
Jeugdstrafrechtketen

A portrait of Ruth Bolt, a woman with short dark hair, smiling. She is wearing a dark blue blazer over a dark patterned blouse and a pearl necklace. The background features large green plants.

‘De werkwijze van het LIJ is strikter, maar transparanter. Er gaat veel meer informatie door de hele keten heen.’

Ruth Bolt

‘Met het LIJ kunnen we de jongere
veel beter maatwerk geven!’

Ton Eijken

‘LIJ is innovatief en complex tegelijk’

De pilots in Rotterdam en Utrecht binnen het project Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen (LIJ) zijn officieel afgesloten. Tegelijkertijd werd op 24 maart 2011 door het Topberaad Aanpak Jeugdcriminaliteit besloten om de toepassing van dit instrumentarium te verbreden in de arrondissementen Utrecht en Rotterdam. De projectleiders Ruth Bolt en Ton Eijken blikken kort terug op drie jaar LIJ.

Ruth Bolt van de Raad voor de Kinderbescherming vindt er geen doekjes om. Het project dat de ontwikkeling van het LIJ steeds meer gestalte gaf, verliep niet bepaald zonder slag of stoot. “Het LIJ is de meest centrale, maar ook meest ingrijpende innovatie in de keten. Het was voor de betrokken organisaties best lastig om het instrumentarium uit te proberen, terwijl er bepaalde dingen nog onzeker waren en doorontwikkeld moesten worden. Mensen die werkzaam zijn in de keten krijgen natuurlijk al veel veranderingen en informatie over zich heen.”

In de eerste pilotfase werden de instrumenten, gebaseerd op de principes van ‘What Works’, ervaringen

in het buitenland en de volwassenreclassering, uitgetest. Bolt: “In de tweede fase van de pilots werd een aantal zaken aangepast en werd de pilotomvang vergroot omdat de eerste pilots te klein waren om een goede indruk te realiseren bij alle ketenpartners. Maar uiteindelijk hebben we in die twee jaar van ‘uitproberen’ echt heel veel vooruitgang en resultaat kunnen boeken en is het LIJ door alle inspanningen en verkregen feedback van de uitvoerders enorm verbeterd, ook qua uitvoerbaarheid.”

Het kenmerkende van het hele project is dat het LIJ echt iets geheel nieuws voor de hele keten betekende, weet Ton Eijken van het ministerie van Veiligheid en Justitie. “Dat maakt dat je niet goed van tevoren kunt vaststellen wat het voor de betrokken partijen exact gaat betekenen. Je kunt nu eenmaal niet direct alle implicaties overzien. Pas na afloop van de pilots konden we echt goed inventariseren tegen welke problemen organisaties aanliepen. Bijvoorbeeld voor de Raad voor de Kinderbescherming en de jeugdreclassering duurde het even voor zij een goede indruk van het LIJ hadden en welke aanpassingen het instrument voor hun werkprocessen vergde. Die impact op de bedrijfsvoering kwam eigenlijk pas in het tweede deel van de pilot echt goed boven tafel.”

Bijkomende factoren

Bolt: “Het LIJ is echt een heel inhoudelijk project, dat na enig wennen vooral de werkvloer aanspreekt, omdat het rechtstreeks betrekking heeft op de jongere. Het geeft meer structuur aan de wijze waarop informatie bij de jongere moet worden verzameld en leidt tot meer eenduidigheid in de advisering over de jongere. Het ambitieniveau is hoog: state of the art risicotaxatie in de keten. En de belangen van het strategisch management liggen vaak net wat anders dan wat de werkvloer als belangrijkste ervaart. Het gaat voor een project als het LIJ ook om belangrijke factoren als beheersbaarheid, tijd en geld. En daar komen ook aspecten bij als het maken van goede werkafspraken, automatisering, et cetera. Het lijken misschien randvoorwaarden, maar het succes is daar wel van afhankelijk. Er zit bovendien echt een sturingsvraagstuk achter dit project. Organisaties kijken toch ook naar waar ze op worden ‘afgerekend’. Welke prestaties moeten ze leveren? Dat is misschien wel logisch, maar als bijvoorbeeld blijkt dat de Raad en de Jeugdreclassering min of meer hetzelfde werk zitten te doen, kan dat misschien als bedreigend worden ervaren.”

De vraag is of het LIJ voor organisaties echt heel veel meer werk met zich meebrengt, zoals nu lijkt. “Ik denk dat dit wel meevalt”, zegt Eijken. “Met het LIJ introduce-

ren we juist een zeer gestructureerde werkwijze. En daarbij hoort ook een gebruiksvriendelijke en in de praktijk geteste computerapplicatie. De overstap van de huidige werkwijze, met bijvoorbeeld de BARO van de Raad, naar het LIJ is echter niet eenvoudig. Organisaties hebben moeite om afstand te doen van hun bestaande werkwijze, ook al is er een nieuw instrument.”

Betrouwbaarheid en werkwijze

In het begin werd er bijvoorbeeld door sommige partijen getwijfeld aan de betrouwbaarheid van de uitkomsten. Bolt: “Als je een ander instrument gewend bent, dan lijkt dat misschien zo, omdat dat nu eenmaal bekend is en dus vertrouwd. Maar dat wil niet zeggen dat het ook per se beter is. Eijken: “Met het LIJ kan het recidiverisico van een jongere heel goed worden bepaald. Het maken van een inschatting van de recidivekans met het huidige, klinische oordeel, of op basis van het feit dat een jongere eerder een delict heeft gepleegd, leidt niet tot een betrouwbare voorspelling.”

Het samenbrengen van de negen partners in dit project was soms lastig, herinnert Eijken zich. “Mensen zitten vaak net even in een andere fase van het acceptatieproces. Voor een goede werking van het LIJ ben je veel op elkaar aangewezen, soms zelfs superafhankelijk van elkaar.” Bolt: “Dat geldt ook voor de werkwijze. Die is

veel strikter, maar ook transparanter. Er gaat veel meer informatie door de hele keten heen, maar daar zitten ook leuke kanten aan. Je krijgt een veel beter beeld van wat er nu eigenlijk aan de hand is met een jongere, welke interventie daar het beste bij zou passen en of het ook resultaat oplevert. Daar heeft iedere organisatie zijn eigen taak in, maar je krijgt ook veel meer verbinding tussen organisaties. Je kunt echt iets afgeven waar de volgende in de keten iets aan heeft.”

Eijken: “Het gaat uiteindelijk om de jongere en met het LIJ kunnen we die veel beter maatwerk geven!”

Korte beschrijving LIJ

Met het Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechten (LIJ) is het mogelijk om te bepalen welke problematiek een jongere heeft die in aanraking komt met politie en justitie en verdacht worden van een misdrijf. Met een pakket aan samenhangende instrumenten (gebaseerd op de wetenschappelijk onderbouwde ‘What Works-principes’) wordt belangrijke informatie over de jongere verzameld. Dit zijn onder andere de risico’s op recidive, veranderbare criminogene factoren, zorgsignalen en responsiviteit. Op basis van de uitkomsten kan worden bepaald welke zorg en/of strafrechtelijke aanpak de jongere nodig heeft.

De negen partijen die deelnamen aan de pilots zijn: politie, Halt, Raad voor de Kinderbescherming, Jeugdreclassering, Justitiële Jeugdinstichting, Openbaar Ministerie, Raad voor de Rechtspraak, Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie en de William Schrikker Groep.

5

Persoonsgerichte Aanpak

Gedragsbeïnvloedende

maatregel (GBM)

‘GBM is een selectieve
maatregel voor een selecte
doelgroep.’

Etienne van Koningsveld

Project stopt, maatregel gaat door...

Het project stopt, de gedragsbeïnvloedende maatregel (GBM) gaat door. Ook binnen het reguliere werk van het ministerie van Veiligheid & Justitie. Projectleider Etienne van Koningsveld: “GBM wordt gewoon opgenomen in het reguliere beleid. Het blijft een aandachtspunt en belangrijk voor het ministerie. Zo wordt komend jaar de wet geëvalueerd.”

Van Koningsveld is nog maar kort projectleider Implementatie GBM bij het ministerie. Het meeste werk is verzet door Monica Koning, die projectleider was tot de zomer van 2010. “Samen met de andere medewerkers van het project”, benadrukken beiden. “Alles wat we tot stand hebben gebracht is teamwerk geweest. Dat red je ook echt niet in je eentje.”

Signaal

Voormalig projectleider Koning: “Zo’n twee jaar voordat we als project aan de slag gingen, kreeg het ministerie een signaal van de kinderrechtvaarders dat er een gat zat tussen de verschillende strafmodaliteiten. Dat gat zat ergens tussen de taakstraffen en de PIJ-maatregel. Binnen het toenmalige ministerie van Justitie is toen

een traject gestart waarin gekeken werd of de wet aangepast moest worden.” Implementatie kost tijd. Maar ook nauwe samenwerking met alle justitiepartners, realiseren de projectleiders zich. Daarom is GBM ook ondergebracht in het Programma Aanpak jeugdcriminaliteit. “Eigenlijk was GBM het eerste concrete project van het programma”, laat Koning weten.

Veel kanten

Koning startte in augustus 2007 als tijdelijk voorzitter van het beleidsimplementatieteam gedragsmaatregel. Vijf maanden later zou de gedragsmaatregel ingaan, zo was de planning.

“1 Januari halen we niet, zeiden de veldpartijen. Het werd een maand later. Het had ook de aandacht van inmiddels oud-minister Hirsch Ballin. Hij was ervan overtuigd: ‘de kinderrechtters willen dit, we hebben een mooie wet gemaakt en nu moeten we die wet zo implementeren dat iedereen er gebruik van kan maken’. Hij wilde voortdurend op de hoogte blijven van de voortgang en successen.”

De eerste GBM-maatregel werd nog voor de zomer in Amsterdam daadwerkelijk uitgesproken door de kinderrechtter. “We keken er reikhalzend naar uit en werden van verschillende kanten geïnformeerd over de voortgang van het proces. De eerste oplegging was wel

een moment van voldoening, maar tegelijkertijd ook spannend: wat is de inhoud van het vonnis? Hoe wordt er gebruik gemaakt van de gedragsmaatregel?”

Het projectteam merkte dat er in het land nogal verschillend aangekeken werd tegen de GBM. Van Koningsveld: “Het was ook nadrukkelijk de bedoeling dat de praktijk ruimte had om eigen interpretaties te geven. Als je de wet leest, dan kan je nog veel kanten op. Er worden grenzen aangegeven, maar binnen deze marges is er nog veel mogelijk.”

Het grootste probleem bij de start van de GBM was de beschikbaarheid van zorg. Koning: “Veldpartijen hadden ons wel gewaarschuwd, maar de prioriteit lag in eerste instantie bij de invoering van de wet. Pas op het laatst, vlak voor de inwerkingtreding van de wet, is er concreet gekeken naar het beschikbare aanbod.” Hoewel het aanbod pas laat op de agenda kwam, werd het in het project snel opgepakt. “De vraag was: hoe vergroten we de beschikbaarheid? Dat werd al snel gecombineerd met de uitdrukkelijke wens om bij de GBM aanbod in te zetten waarvan bewezen was dat het effectief is. We hebben eerst gekeken welke programma’s daaraan voldeden. Daarna hebben we die ingekocht voor de GBM.”

Weerstand

Al snel na de start kwamen signalen binnen dat het met de GBM nog niet heel voortvarend ging. Het projectteam heeft toen een ronde gemaakt langs alle arrondissementen om helder te krijgen waar de knelpunten lagen. Een belangrijk deel van de weerstand bleek te zitten in de onbekendheid. Zo was bijvoorbeeld niet duidelijk wat er precies gebeurde met een jongere als hij zich niet hield aan de afspraken. Koning: “De aantallen gingen aan het begin een hele dominante rol spelen. Met veel slagen om de arm hebben we bij de start verwachtingen over jaarlijkse aantallen uitgesproken. Dat leidde ook tot weerstand in het veld. ‘We doen het niet om de aantallen, we doen wat nodig is’, was een veel gehoord geluid in het land.”

De druk van de getallen leverde dus weerstand op. Er werd vanaf toen nog meer benadrukt dat het er in de eerste plaats om gaat datgene te doen wat voor de jongeren het beste zal werken, en dat de GBM hiervoor een goed voertuig zou kunnen zijn. Koning: “Die beweging heeft naar mijn gevoel goed gewerkt. De weerstand is afgenomen.”

Voedingsbodem

Huidig projectleider Van Koningsveld vult aan: “Kwantiteit boven kwaliteit is een lastige voor de professionals die met de jongeren werken. Dat voel je.

Als je in de loop van het project teruggaat naar een veel kleinere doelgroep waarvoor GBM geschikt is, dan begrijp ik ook wel dat er wat sarcasme ontstaat. Vooral bij de professionals die de kracht en waarde van GBM niet goed kennen. Zij zien een flinke afname in streefgetallen en dat geeft een voedingsbodem voor enige hoon.“

Van Koningsveld vindt die hoon overigens onterecht: “Als een GBM al zou slagen voor één jongere per jaar die we uit de gevangenis kunnen houden en waarbij we de kans op recidive enorm kunnen terugbrengen, vind ik het, vanuit de toekomst van de jongere gedacht, al de moeite waard. Dat er dan ook bedrijfseconomisch naar gekeken moet worden, dat begrijp ik wel. Die bedrijfseconomische factor moet je alleen niet aan één tafel zetten met de professional die de jongere begeleidt. Voor die twee mogelijk verschillende belangen heb je de projectgroep. Je moet de mensen die inhoudelijk werk doen niet lastigvallen met aantallen die gehaald moeten worden uit bedrijfseconomisch oogpunt.”

Van Koningsveld die naar eigen zeggen in maart 2010 ‘achter op de fiets is gesprongen’ en in juli het stokje van Koning overnam, merkt overigens dat op steeds meer plekken in het land het nut van de GBM wordt gezien. “GBM is een selectieve maatregel voor een selecte

doelgroep. Selectiever dan bij aanvang gedacht, dat ziet men in het veld ook wel in. Ik durf overigens de aannahme wel aan dat de doelgroep de komende jaren weer groter zal worden. Maar voor de komende jaren gaan we uit van 130 gedragsmaatregelen per jaar en voor 2010 zitten we goed op schema.”

“De GBM is nu misschien in omvang beperkt, maar voor die beperkte doelgroep is het een heel goede maatregel”, vindt ook Koning. “En als je iets goeds in handen hebt voor een beperkte doelgroep, dan is het ook prima. Bovendien zijn de neveneffecten van de invoering van GBM groot. Zo heeft bijvoorbeeld de zorginkoop voor de GBM de kennis over de erkende gedragsinterventies en de samenwerking met zorgaanbieders vergroot en is het project een vliegwiel geweest voor professionalisering. Daarom alleen al is het project de moeite waard geweest. Niet alleen om de maatregelen die nu jaarlijks uitgesproken worden. Het is groter dan dat.”

Complex

Beide projectleiders vinden de implementatie van de GBM een complex en intensief project. Van Koningsveld: “Ook nu nog in de finale, hoewel de bulk van het werk al gedaan was voordat ik beeld kwam. Er is veel belangstelling voor GBM.” Van Koningsveld vindt GBM bij uitstek een vehikel waarmee de keten geconfronteerd wordt

met mogelijkheden voor verbetering in samenwerking. “Het gaat soms om heel basale dingen. Om vertrouwen en respect. Elkaar snel weten te vinden. Het met z’n allen krijgen van een sense of urgency. En daar moet je heel veel energie in steken.”

“En dat moeten we blijven doen”, vindt Van Koningsveld. “We moeten het aandurven om als professionals met een open blik naar deze materie te kijken. We hebben erg de neiging om in vastgesleten patronen met elkaar samen te werken en in dezelfde patronen naar de jongeren te kijken. We moeten uit onze comfortzone durven te stappen en kijken of we echt de goede dingen doen.”

Dit artikel is eerder al gepubliceerd in de GBM-krant van november 2010.

Cijfers en verwachtingen GBM

Opgelegde GBM sinds start	180
Trajecten afgesloten	76
Trajecten positief afgesloten	53
Negatief teruggerapporteerd	23

6

Snelle en consequente jeugdketen

Doorlooptijden

A photograph of a modern office environment. In the foreground, there are several ergonomic office chairs. One is bright red, and another is a vibrant green. They have a distinctive curved, bucket-like backrest and are mounted on a silver, circular base with casters. A white, rectangular table is partially visible in the background. The floor is a light-colored, polished surface. The lighting is bright, creating soft shadows.

‘Er zit een gezonde dosis
uitvoering in dit project.’

Marion Van Vroonhoven

“De vaart zit er nu in en partijen hebben gemerkt dat ze elkaar nodig hebben”

Jeugdigen hebben belang bij korte doorlooptijden. Hoe eerder hun zaak wordt afgehandeld – door Halt, het OM of de rechtbank – des te beter het is. De koppeling tussen het feit en de consequenties is dan directer. Bovendien kan de hulpverlening sneller starten, mocht dat nodig zijn. Reden genoeg dus om de doorlooptijden in het jeugdstrafrecht aan te pakken. Wat is er terecht gekomen van alle inspanningen die onder leiding van projectleider Doorlooptijden Marion Van Vroonhoven zijn gedaan?

In 2009 werd een uitgebreid landelijk onderzoek van Anderson, Elfers en Felix (AEF) naar de doorlooptijden en best practices opgeleverd ('Doorlooptijden doorgelicht'). Het onderzoek besteedt aandacht aan verbeteringen van logistieke processen en sturing op schakelmomenten. Het rapport laat zien dat er in de praktijk in diverse arrondissementen inmiddels een aanzienlijk aantal good practices is ontwikkeld om de doorlooptijden te versnellen. Verder wordt er aandacht

besteed aan vormen van intensieve ketensamenwerking, zoals het Justitieel Casusoverleg Jeugd (JCO) en het Arrondissementaal Platform Jeugdcriminaliteit (API).

Scepsis

In de arrondissementen werd het onderzoek kritisch gevolgd. Scepsis was er nog steeds toen het rapport er eenmaal lag. Monique Willemsen, apj-secretaris van het arrondissement Arnhem-Zutphen: “In eerste instantie schrok ik van de omvang van het rapport. Ik was bang dat niemand de moeite zou nemen het te lezen. Toen ik eraan begon, werd ik gaandeweg enthousiaster, het werd steeds concreter en praktischer. Onze API werkgroepen hebben aan de hand van het rapport per Kalsbeeknorm bekeken wat er al goed liep en wat wij in ons ketenproces nog konden verbeteren. Omdat Bureau Halt in onze regio bijvoorbeeld niet aan tafel zit in de JCO’s, hebben we afgesproken dat alle negatieve afloopberichten van het bureau op een centraal punt bij het OM binnenkomen. Deze berichten worden vervolgens iedere werkdag uitgezet richting het JCO. Er is een termijn van maximaal 90 dagen afgesproken voor de duur van het traject bij Halt en een inzendtermijn van twee weken voor een proces-verbaal, indien de afdoening mislukt. In het JCO worden deze termijnen bewaakt. Een ander voorbeeld is het sturen op kwaliteitscontrole door de politie regio Gelderland Zuid.

Met het terugsturen van processen die niet klopten, ging veel tijd verloren. Drie coördinatoren houden nu in de gaten of de processen juist zijn opgesteld.”

Een project dat mogelijk landelijk navolging krijgt, is een als best practice benoemde Arnhemse werkwijze: het periodiek monitoren van alle jeugdzaken.

“Maandelijks kijkt een procesmanager de bij het OM binnengekomen jeugdzaken door, om te achterhalen of deze tijdig zijn ingestroomd en door het OM tijdig zijn afgehandeld”, licht Willemsen toe. “Zijn de oorzaken bekend, dan worden stappen genomen om herhaling te voorkomen. De oorzaken? Die zijn soms heel praktisch: zaken die blijven liggen omdat iemand ziek is, of onvoldoende bekendheid met de wettelijke termijnen die voor jeugdstrafzaken gelden.”

Tamelijk uniek

Toen de uitkomsten van het onderzoek van AEF er eenmaal lagen, stond het landelijk projectteam van Van Vroonhoven voor de vraag hoe al die best practises en aanbevelingen gerealiseerd konden worden. “We zijn met dezelfde groep mensen die het onderzoek had begeleid aan de slag gegaan om te kijken hoe we het via een realisatieplan konden laten landen”, vertelt de projectleider. “Dat deze mensen opnieuw een aantal maanden wilden investeren om de doorlooptijden in

het land te verkorten, vond ik tamelijk uniek. De invoering verliep opnieuw via veel input en meedenken uit de arrondissementen en bovendien met mensen die ook echt de praktijk kennen. Er zit een gezonde dosis uitvoering in dit project.”

Van Vroonhoven herinnert zich dat het team het land in trok. “We hebben nieuwe, goede voorbeelden opgehaald, die we vervolgens op een mooie manier zichtbaar maakten voor de hele keten. Met posters, leaflets en zelfs een magazine. Zet organisaties die iets bereiken in het zonnetje en leg de focus op de uitvoering, was het motto. Maak dat ze trots kunnen zijn op al het werk dat ze leveren. Die aanpak werkt, daarvan ben ik overtuigd.”

Dit pakte inderdaad goed uit. “We waren al gemotiveerd, maar de benadering en ondersteuning vanuit het landelijk projectteam waren een extra stimulans”, aldus Willemsen. “Het is mooi om te merken dat de mensen die het project leiden dat vol overtuiging en met de beste bedoelingen doen. Bovendien is het leuk als iets wat je als organisatie hebt bedacht als een best practice wordt benoemd. Wij hebben er extra energie en motivatie uitgehaald.”

A photograph of a modern dining area. In the foreground, several round white tables are surrounded by bright red plastic chairs. The background features a large window that looks out onto a city street with buildings and a green lawn. A single yellow spherical light fixture hangs from the ceiling in the upper left corner. The text 'Klaar ben je nooit.' is overlaid on the left side of the image, with the name 'Monique Willemsen' below it.

‘Klaar ben je nooit.’

Monique Willemsen

Hoopgevend

Van Vroonhoven realiseert zich dat de ketenpartijen met heel veel verschillende verbetertrajecten tegelijk aan de slag moesten. “De werkdruk was enorm. Desondanks zijn de resultaten hoopgevend. Je ziet dat de ketenpartijen elkaar hebben gevonden, in het belang van de jongere en henzelf. Als dossiers onnodig lang blijven liggen, dan heeft dat onnodige en vervelende neven-effecten. Voor de jongere, die te lang moet wachten op duidelijkheid, én voor de organisatie zelf. Snel en goed afhandelen houdt de energie in het proces.”

De projectleider verwacht dat de partijen ook na het einde van het project zullen doorgaan met het versterken van de samenwerking. “De vaart zit erin en partijen hebben gemerkt dat ze elkaar nodig hebben.” “Mee eens, maar klaar ben je nooit”, relateert Willemsen. “Al was het alleen maar omdat je in de gaten moet houden of afspraken ook worden nagekomen. We houden daarom steeds de vinger aan de pols. Wordt tijdens het JCO bijvoorbeeld duidelijk dat zaken te lang blijven liggen, dan gaan we daar direct achteraan. Het lijntje tussen het JCO en de werkgroepen is kort.”

De partijen in de jeugdstrafrechtketen hebben mede dankzij Van Vroonhoven de afgelopen jaren enorme slagen gemaakt: “Ik denk dat we voor het grootste gedeelte onze doelen behaald hebben. Maar met name bij de hoger beroepszaken is nog veel winst te behalen.” Marginaal qua aantallen, maar daarom niet minder belangrijk om ook op te pakken. “Wat de winst is die we daar in het verkorten van doorlooptijden kunnen behalen, is nog niet duidelijk”, vult Willemsen aan. “We moeten eerst de zaken in kaart brengen, bepalen om hoeveel zaken het gaat en waar de knelpunten zitten.”

7

***Snelle en
consequente
jeugdketen***

Verbetertraject

Toezicht Jeugd

‘Verbetering van toezicht
vraagt om een andere manier
van denken.’

Remco van Winden

Brabant geschikt werkterrein voor pilot Verbetertraject Toezicht Jeugd

Projectleider Remco van Winden, werkzaam bij de Raad voor de Kinderbescherming, kijkt terug op een bijzonder pilotproject: het Verbetertraject Toezicht Jeugd Breda. In heel 2010 werkte de keten in het arrondissement Breda aan een verbetering in de samenwerking bij de hulp en steun door de jeugdreclassering. Een dappere poging, vindt Van Winden. “Er was veel te verbeteren, waarbij zaken als cultuur en gedrag geraakt moesten worden. Ik ben tevreden. We hebben enkele stevige veranderingen kunnen doorvoeren.”

In het project was nagenoeg de hele keten vertegenwoordigd: de Raad voor de Kinderbescherming, de Jeugdreclassering (JR) van zowel Bureau Jeugdzorg als van de William Schrikker Groep, het Openbaar Ministerie en de Rechtbank. Er is gebruikgemaakt van de opbrengst uit een aantal onderzoeken, waaronder dat van de Inspectie Jeugdzorg (2007) en het ministerie van Justitie (2007).

Snellere start

Van Winden noemt vijf concrete resultaten als hem wordt gevraagd naar de opbrengst van het pilotproject. “We hebben allereerst gewerkt aan een verbetering van de start van de begeleiding. Die moest sneller. Op het moment dat een jongere en het OM afstand doen van hoger beroep, volgt nu direct een e-mail van de Officier van Justitie aan de Raad. Die zet de opdracht, voorzien van een goed dossier, direct door aan de Jeugd-reclassering. Het formele vonnis wordt nagezonden. Dit zorgt ervoor dat al na enkele dagen kan worden begonnen met de daadwerkelijke begeleiding van de jongere.”

In het arrondissement Breda vloeien alle OM-transacties voort uit een zogenoemd Onderhoud Ten Parkette (OTP). De Raad is hierbij aanwezig en zorgt zo nodig voor een directe doorgeleiding naar de JR. Ook jongeren met een Maatregel Hulp en Steun in het Officiersmodel, krijgen al binnen enkele dagen het eerste contact met de JR-functionaris.

Heldere waarschuwing

Tijdens het pilotproject hebben de ketenpartners scherp afgestemd wanneer er met welke ketenpartner overleg is over de voortgang van de JR-begeleiding. Van Winden: “Nu is helder op welke momenten een jongere in welke vorm een waarschuwing krijgt. Zo wordt ook duidelijk

wanneer een terugmelding overwogen moet worden. We maken daarbij gebruik van het OTP. Tijdens dit onderhoud wordt de begeleiding tegen het licht gehouden en de Officier van Justitie zet de waarschuwing kracht bij. Indien een jongere uiteindelijk toch voor de rechter moeten verschijnen, weegt de OTP-waarschuwing mee, omdat hij zich na die waarschuwing blijkbaar niet aan de afspraken heeft gehouden.”

Flotte planning

De projectleider noemt ook de snelheid waarmee jongeren op zitting worden gebracht een echte opbrengst van de pilot. “Als de Maatregel Hulp en Steun negatief is afgesloten, lukt dat nu binnen een maand. Tussen het OM en de rechtbank zijn afspraken gemaakt over het benutten en plannen van zittingsruimte voor jongeren. Door gebruik te maken van een centrale planningsafdeling kunnen hiaten in de zittingsruimte gevuld worden met de negatieve terugmeldingen. Zo kan binnen relatief korte tijd gekeken worden naar een passend vervolgtraject, of naar het verlengen van het bestaande traject met andere afspraken.”

Voortgangsbewaking

Gedurende de pilot is ook afgesproken dat de Jeugdreclassering halfjaarlijks evalueert en rapporteert aan de Raad. “De begeleiding is daardoor beter

navolgbaar”, legt Van Winden uit. “De Raad kan zo een passende invulling geven aan haar wettelijke taak om te toetsen of er doelgericht wordt gewerkt aan geconstateerde criminogene factoren.”

De Raad doet onderzoek bij jongeren die tijdens de begeleiding van de Jeugdreclassering recidiveren en in verzekering worden gesteld. Van Winden: “Dit biedt de mogelijkheid om de ingezette JR-maatregel tegen het licht te houden en te bezien of de maatregel nog steeds de best passende interventie is. Dit zorgt voor meer afstemming tussen de Raad en de Jeugdreclassering bij recidive tijdens de begeleiding. De Jeugdreclassering richt zich op de begeleiding en ondersteuning van de jongere. Terwijl de Raad zich richt op een passend advies over het strafrechtelijke vervolgtraject.”

Slim profiteren

Het project kon ook profiteren van al eerder geleverde prestaties. De William Schrikker Groep werkte bijvoorbeeld al in het hele land met teams van medewerkers die zowel op het gebied van civiele- als jeugdreclasseringsmaatregelen geschoold zijn. “Van die expertise hebben we goed gebruikgemaakt”, zegt Van Winden. “Het bevorderde ook bij ons in sterke mate een adequate en kwalitatief goede uitvoering van een dubbele maatregel. Bureau Jeugdzorg Noord Brabant heeft in 2011 diverse medewerkers geschoold in beide werkwijzen.”

Verbeterpunten

De projectleider heeft naast de geboekte successen, na een jaar toch ook nog verbeterpunten te melden. “Bijvoorbeeld een snellere executie na een omzetting tot een onvoorwaardelijke straf. Daar zijn wel andere belangrijke partners voor nodig, zoals het Landelijk Coördinatiepunt Arrestatiebevelen, de politie en de JJI’s. We kunnen in het toezicht ook nog veel winst halen uit een meer efficiënte rapportage aan elkaar.” In de praktijk bleek volgens Van Winden ook dat het soms ingewikkeld is om het toezicht te verbeteren. “De pilot bleek te kort om alles uit te proberen. Het is een bewuste keuze geweest om doel voor doel te werken aan verbetering. Van alles een beetje doen, vonden we te cosmetisch. Daarvoor is toezicht voor jeugdigen veel te belangrijk.”

Verbetering van toezicht vraagt om een andere manier van denken, concludeert Van Winden tot slot in algemene zin. “Dat lijkt een open deur, maar in de praktijk betekent ketengericht werken voor iedere partner vaak weer net even wat anders. Hoe dan ook, ik vind het bovenal belangrijk om verder te kijken dan je eigen taak, mee te denken met je ketenpartner en dubbel werk te voorkomen. Dat vraagt veel inspanning, maar die inspanning loont. Dat heeft deze pilot aangetoond. Ik ben er trots op dat het arrondissement Breda het heeft aangedurfd om in deze testperiode een pioniersrol te vervullen.”

Vervolg?

Op dit moment loopt het onderzoek Redesign Toezicht Jeugd, dat zich richt op de ontwikkeling van een nieuw toezichtsmodel voor jeugd. De conclusies en resultaten van de pilot Verbetertraject Toezicht Jeugd Breda worden meegenomen in dit onderzoek. Ook wordt gebruikgemaakt van de ervaringen die al zijn opgedaan bij het redesign van toezicht in de volwassenreclassering.

8

Passende nazorg

‘Dit is een goed voorbeeld van
een succesvol ketenproject.’

Peter Siebers

‘Dankzij de ICT-applicatie hoeft
een jongere niet steeds
hetzelfde verhaal te vertellen.’

Frederiek Mulder

Nazorg stáát dankzij de hele keten

Als er iéts belangrijk is om te voorkomen dat jongeren na het uitzitten van hun straf vervallen in hun oude, foute ‘gewoontes’, dan is dat het bieden van passende nazorg. Nu voor het officiële ‘Programma Aanpak jeugdcriminaliteit’ het einde nadert, blikken een aantal betrokkenen nog eens terug op de afgelegde weg en wat er is bereikt. De landelijke structuur voor de netwerk- en trajectberaden en de ICT-applicatie Nazorg jeugd zijn zonder twijfel een succes te noemen.

Eén van de belangrijke doelstellingen van het Programma Aanpak jeugdcriminaliteit is het organiseren en bieden van goede, passende nazorg. Waar instanties voorheen pas over nazorg gingen nadenken op het moment dat een jongere die een strafbaar feit gepleegd had op het punt stond de JJI te verlaten, komt nazorg nu veel eerder in beeld. En de aanpak wordt afgestemd. Dat is de verdienste van alle betrokken ketenpartners. Maar ook het feit dat dit projectmatig is opgepakt door het ministerie maakt een belangrijk verschil.

Peter Siebers, lid van de landelijke directie van de Raad voor de Kinderbescherming: “In de jeugdketen is niet één iemand de baas. Iedere instantie heeft z’n eigen

belangen, spreekt vaak net even een andere taal. Toch is het gelukt om in de afgelopen paar jaar concrete stappen te zetten. We zijn projectmatig gaan werken aan de hand van een concreet projectplan over de haalbaarheid van alle gestelde doelen. Al heel vroeg lukte het om de netwerk- en trajectberaden vorm te geven en de nazorg na detentie beter te organiseren. Frederiek Mulder heeft daar als projectleider bij het ministerie met haar team een belangrijke rol in gespeeld. Wat de Raad betreft is Nazorg jeugd een goed voorbeeld dat we succesvol kunnen zijn in een ketenproject.”

Casusregisseurs belangrijke functie

Het begin van het project verliep heel basaal en er werd vooral veel met elkaar gesproken. Maar onderweg kon wel de gewenste kwaliteitslag worden gemaakt. Er was en is in de keten veel behoefte aan passende nazorg, maar die was nogal fragmentarisch georganiseerd. De risico's voor een jongere werden niet in afstemming met elkaar besproken. Er was dus echt behoefte aan meer samenhang.

Het project Nazorg jeugd heeft bovendien de casusregisseurs binnen de Raad beter op de kaart gezet. Als voorzitters van de beraden zijn zij nu veel meer naar buiten gericht. Ze zorgen ervoor dat iedereen in de keten aanhaakt op hetzelfde proces, ieder vanuit z'n eigen

kracht. Die vasthoudendheid en het bieden van samenhang door de casusregisseur dienen een gezamenlijk belang. De lijnen kunnen daardoor kort zijn. Al binnen één week nadat een jongere de JJI is ingestroomd, volgt er een netwerkberaad. Het trajectberaad vindt twee weken daarna plaats. De focus ligt compleet op de jongere. Alle betrokken partijen denken mee hoe het risico op recidive kan worden vermindert.

Projectleider Frederiek Mulder van Veiligheid en Justitie: “Dit programma heeft de mogelijkheid geboden om een gezamenlijke wens van de keten tot stand te brengen. De structuur die lokaal tot stand is gekomen, hebben we overal in het land weten te borgen. Iedereen doet mee vanuit de eigen rol, en is daarop aanspreekbaar. Natuurlijk moesten er ook hobbels worden genomen en zijn er soms stevige gesprekken gevoerd. Maar de focus op de jongere, het resultaat, weegt voor iedereen zwaarder.”

Informatie vrijmaken

Op 23 september 2010 werd als ‘klapstuk’ de ICT-applicatie Nazorg jeugd in gebruikgenomen, als ondersteunend middel voor alle netwerk- en trajectberaden. Die zorgt ervoor dat de informatie over een jongere sneller en voor iedereen beschikbaar is. Bovendien gaat er veel minder tijd in administratieve werkzaamheden

zitten. Tijd die nu aan de jongeren kan worden besteed. Mulder: “De ICT-applicatie is een belangrijke succesfactor. Doordat partners in de keten elkaars informatie over een jongere tot zich kunnen nemen en ook verrijken, levert dit inhoudelijk een beter nazorgplan voor de jongere op. Bovendien hoeft een jongere niet steeds hetzelfde verhaal te vertellen.”

Siebers: “We zijn klaar met het project, maar we kunnen en moeten nog vervolgstappen zetten om de kwaliteit van nazorg te verbeteren. Gemeenten hebben misschien wel de grootste rol als het gaat om jeugdigen. Een jongere die uit de gevangenis stapt, komt immers weer in z'n woonplaats terecht. Grotere gemeenten zien de noodzaak van hun betrokkenheid vaak eerder in dan een kleinere gemeente, die niet zo vaak met ex-gedetineerde jongeren te maken heeft. We moeten gemeenten daarom blijven attenderen op hun verantwoordelijkheid en tegelijkertijd ondersteuning bieden bij het vormgeven van hun rol. Het is aan de keten om duidelijk te maken dat iedere jongere ertoe doet.”

Dit artikel is eerder al, zij het in iets andere vorm, gepubliceerd in nieuwsbriefnr. 3, november 2010, van het Programma Aanpak jeugdcriminaliteit.

9

***Aanpak Recidive
Werkstraffen Jeugd***

‘Het beeld van de werkstraf
klopt vaak niet met de realiteit
en de feitelijke effecten.’

Etienne van Koningsveld

Keten, gestraften en bewindvoerder zijn het eens:

Werkstraf voor jeugdigen kan beter

De werkstraf is een goede strafrechtelijke reactie op crimineel gedrag van jongeren. Niet voor niets maakt de jeugdstrafrechtketen er al jarenlang gebruik van. Toch laat het imago van de werkstraf op z'n zachtst gezegd te wensen over. Een projectgroep werd belast met een onderzoek, dat leidde tot een rapport dat veel onduidelijkheid wegneemt. Het rapport motiveerde bovendien de staatssecretaris om met een plan te komen dat nog dit jaar tot verbetering moet leiden.

Duizenden jongeren voeren jaarlijks in verschillende projecten, al dan niet in groepsverband, een opgelegde werkstraf uit. De recidive van deze groep schommelt rond de veertig procent. “Maar het beeld dat velen hebben bij de werkstraf, klopt niet met de realiteit en de feitelijke effecten”, legt projectleider Etienne van Koningsveld uit. Hij leidt sinds begin 2010 het project ‘Aanpak Recidive Werkstraffen Jeugd’ (ARWJ) als vijfde pijler in het Programma Aanpak jeugdcriminaliteit, en waaraan hij met een vijfhoofdige landelijke groep werkt. “We hebben aandacht besteed aan het verkrijgen van concreet inzicht in soorten werkstraffen, subdoelgroepen en recidivecijfers. Dat bleek niet mee te vallen omdat gaandeweg het

onderzoek bleek dat er nog niet zo heel veel bekend was. Met expertmeetings, werkbezoeken, projectbesprekingen en simulatiebijeenkomsten konden we een stelsel van maatregelen in kaart brengen dat bijdraagt aan een meer effectieve werkstraf voor jeugdigen. Een sanctie hoeft immers niet slecht te zijn om beter te worden.”

Twee sporen

Onderdeel van het werk van het projectteam was een kwalitatief onderzoek, waarbij in het kader van ‘de werkstraf in de buurt’ diverse werkstrafcoördinatoren van de Raad voor de Kinderbescherming zijn geïnterviewd en dertig jongeren zijn geobserveerd en geïnterviewd. Dit gebeurde in de periode van november 2009 tot november 2010. Dit onderzoek is door het Bongers Instituut voor Criminologie en de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Amsterdam uitgevoerd en verwerkt in het rapport ‘Beleving van de werkstraf in de buurt door jeugdigen’, dat eind maart van dit jaar het licht zag. Daarnaast is door de beleidsafdeling in het kader van het project een breed onderzoek gedaan naar de werkstraf binnen de gehele jeugdstrafrechtketen. Uiteindelijk heeft dit geleid tot een impactanalyse. “In vervolg hierop zijn we nu gestart met een twee sporenaanpak”, vat Van Koningsveld samen. “De Raad voor de Kinderbescherming begint allereerst voor de zomer nog met een project dat tot doel heeft om de werkstraf concreet te verbeteren. Ze zijn

nu al druk mee bezig met de voorbereiding daarvan en dat gebeurt over een breed front. Van registratie tot monitoring en van matching van de jongere met de werkstraf, tot de samenwerking met werkaanbieders en werkmeesters.” Het tweede spoor heeft betrekking op de toeleiding. Daar wordt met het Openbaar Ministerie en de Zittende Magistratuur aan gewerkt. Van Koningsveld: “We bespreken en bekijken hoe de onderzoeksresultaten en de voorgestelde maatregelen kunnen bijdragen aan een nog betere (werk)straf-toeleiding. Voor sommige subdoelgroepen blijken werkstraffen uiterst effectief. Voor bepaalde subdoelgroepen niet of veel minder. Die kennis moet worden benut.”

Uitbreiding

De inhoud van het rapport motiveerde ook staatssecretaris Teeven van Veiligheid en Justitie om in actie te komen. De bewindvoerder zag in de uitkomsten voldoende aanknopingspunten om in het kader van het project ARWJ extra aandacht te besteden aan de kwaliteit van de werkstraffen. “Ik heb begrepen dat het onderzoek voor staatssecretaris Teeven ook voldoende aanleiding geeft om de mogelijkheden te verkennen om het uitvoeren van werkstraffen in de buurt verder uit te breiden”, vult Van Koningsveld aan. Teeven presenteert begin juni zijn bevindingen in een integraal plan ter verbetering van de werkstraf voor jeugdigen.

‘Het is oké, maar je leert er weinig van’

Veel jongeren die een werkstraf moeten uitvoeren, vinden dat daar positieve kanten aan zitten, zo blijkt uit het rapport ‘Beleving van de werkstraf in de buurt door jeugdigen’. Ze praten over ‘een ontspannen sfeer’ en ‘leuke werkplekken’. Een werkstraf uitvoeren op zaterdag valt minder in de smaak en de mening is dat je van een werkstraf weinig opsteekt. Gestrafte jongeren vinden het ook pijnlijk als ze hun werkstraf moeten uitvoeren in de eigen buurt, waardoor hun lot voor veel bekenden zichtbaar is. Toch zien ze veelal in dat dit bij de straf hoort. Complimenten van buurtbewoners over hun werk worden bovendien weer als prettig ervaren. Allochtone jongeren hebben vaak meer moeite met de zichtbaarheid van hun straf in de eigen buurt dan autochtone jongeren. Extra erg is het voor hen om in verplichte werkkleding te lopen. Allochtone jongeren hechten erg aan merkkleding.

10

Congres

*Dag van de
jeugdcriminaliteit*

‘Van straatschoffie tot
crimineel; hoe pakken wij
dit aan, nu en morgen?’

Dag van de jeugdcriminaliteit:

‘Van straatschoffie tot crimineel; hoe pakken wij dit aan, nu en morgen?’

Het congres over jeugdcriminaliteit op 15 februari 2011 werd geopend door de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, Fred Teeven. Tijdens zijn speech stond hij stil bij de activiteiten van het programma Aanpak Jeugdcriminaliteit.

Voor de dalende recidivecijfers complimenteerde de staatssecretaris alle betrokkenen. Hij merkte verder op dat er nog veel te doen is, omdat de onveiligheidsgevoelens in de maatschappij nog steeds te groot zijn. In de komende periode zullen onder andere het adolescentenstrafrecht, de strafdienstplicht, de aanpak van 12-minners en de aanpak van jeugdgroepen centraal staan.

Na de opening sprak Henk Ferwerda over het belang van een scherpe analyse en risicotaxatie bij de aanpak van jonge criminelen en jeugdgroepen. De hoofdpunten in zijn verhaal waren:

- Maak op basis van een analyse en risicotaxatie onderscheid tussen de verschillende groepen;
- Stem de aanpak af op de groep;
- Bij de aanpak van overlastgevende groepen moeten het ministerie van Veiligheid en Justitie en de burgemeesters samen hard aan de slag;
- Blijven investeren in de aanpak van jeugdgroepen is cruciaal.

Om daadwerkelijk met de aanpak van ‘de straatschoffies’ aan de slag te gaan, gingen de 250 deelnemers vervolgens uiteen om deel te nemen aan verschillende workshops over de projecten van het programma. Belangrijke punten die uit deze workshops naar voren kwamen, waren:

Het Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen (LIJ)

- Gestructureerde risicotaxatie met het LIJ is anders dan de klinische blik met de BARO;
- Risicofactoren die in het LIJ het meest voorspellend zijn voor de taxatie van recidiverisico zijn niet altijd de factoren die raadsonderzoekers als voorspellers zien;
- Winstpunt van het LIJ is transparantie voor de keten;
- Aandachtspunt is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de ketenpartners.

ProKid

- Goede registratie door de politie is belangrijk;
- Kijk goed naar alle gegevens van het kind en naar de gegevens van de huisgenoten;
- Goede informatie-overdracht via het zorgformulier is van belang;
- De Bureaus Jeugdzorg moeten signalen actief blijven oppakken, ook in bestaande hulpverleningssituaties.

Werkstraffen (ARW)

- Het stapelen van werkstraffen vormt een knelpunt;
- De kwaliteit van de werkmeesters is bepalend voor het succes van de werkstraf (investeren in professionaliteit);
- Inzet op een totaalaanpak: combinatie van werkstraffen met andere maatregelen, bijvoorbeeld effectieve interventies, gedragsbeïnvloedende maatregel, etc.

Erkende gedragsinterventies

- Leren van Delict is een cognitieve gedragstraining, toegepast in residentiële voorzieningen. Jongeren leren risico's voor delictgedrag te herkennen en krijgen gedragsalternatieven aangereikt waarmee wordt geoefend.
- Met de Washington State Agressie Regulatie Therapie worden jongeren met gedragsproblemen die uit overmacht agressief reageren, sociale vaardigheden,

boosheidscontrole en moreel redeneren aangeleerd. WSART wordt vaak toegepast als taakstraf.

- Knelpunten:
 - Duur officiersmodel is vaak te kort om de training volledig uit te voeren, moeten wettelijke kaders worden aangepast?
 - Het protocol van gedragsinterventies belemmert individueel maatwerk.
- Interventies dienen uitgevoerd te worden zoals bedoeld, anders kunnen ze de recidive zelfs verhogen.

Doorlooptijden

- Landelijk zijn good practices op lokaal niveau verzameld en vervolgens verspreid. Kwaliteit bleef hierbij voorop staan.
- Centraal stond de vraag hoe de aandacht voor doorlooptijden behouden kan blijven
 - Het onderwerp beleggen in het Veiligheidshuis of in een werkgroep?
 - Stimuleren van het ketendenken (elke schakel is te veel bezig met zichzelf – komt door doelfrekening)
- De stimulans in doorlooptijden moet 'het belang van het kind' zijn.

Redesign Toezicht Jeugd

- Doel is een aantal standaardvarianten voor uitvoering van toezicht te ontwikkelen, afgestemd op het risico,

waarmee eenduidig, gestructureerd en intensiever wordt gereageerd.

- De opdracht om toezicht te houden volgt uit een vonnis; dit is niet geheel vrij bij invulling.
- Voor de jeugdreclassering kan jeugdbescherming botsen met toezicht houden op de naleving van voorwaarden.
- Pedagogische invalshoek is niet per definitie tegengesteld aan toezicht en executie van straffen.

Intermezzo

Na de lunch volgde een kort intermezzo met acteurs over een jongere die het verkeerde pad op was gegaan. De deelnemers werd gevraagd keuzes te maken in de aanpak van deze jongere. Vervolgens gingen alle deelnemers opnieuw uiteen. Iedereen woonde een hoorcollege bij:

Hoorcollege cybercrime

- Cybercrime is een onderbelichte en onderschatte vorm van jeugdcriminaliteit;
- Internethangjongeren zien het kwaad van hun handelen niet in;
- Er is een kat- en muisspel gaande tussen politie en jongeren op het internet;
- Politie zou jongeren in moeten zetten bij de opsporing van cybercrime.

Daarnaast bezocht iedereen een workshop. Deze stonden in het teken van onderwerpen, die de komende periode veel aandacht krijgen:

Jeugdgroepen

- De aanpak is afhankelijk van de inzet van alle ketenpartners;
- De uitvoering van de shortlistmethodiek van Beke kost tijd; deze leidt soms tot verouderde uitkomsten;
- Bestuurlijke maatregelen uit de Wet maatregelen bestrijding voetbalvandalisme en ernstige overlast ondersteunen de aanpak van jeugdgroepen;
- Rol van het veiligheidshuis bij de aanpak van jeugdgroepen.

Adolescentenstrafrecht

- Er zijn voldoende wettelijke mogelijkheden;
- De mogelijkheid om jongvolwassenen te veroordelen op basis van het jeugdstrafrecht dient, met het oog op heropvoeding, vaker te worden ingezet;
- De behandeling van straf-, beschermings-, en leerplichtzaken dient te worden samengevoegd bij de behandeling ter zitting (voorbeeld in Almelo en Amsterdam).

Toegevoegde waarde jeugdstrafrecht (criminaliseren kattenkwaad)

- Dient de overheid de orde te bewaken, of de publieke sector? De overheid om een passende interventie te bepalen, de publieke sector in verband met het snel afhandelen van zaken?

JJI's en JeugdzorgPlus

- Jeugdigen in de gesloten jeugdzorg blijken zwaardere problematiek te hebben dan verwacht;
- De doelgroep is minder duidelijk te onderscheiden van de strafrechtelijke doelgroep; de overeenkomsten zijn vaak groter dan de verschillen, de keuze vaak pragmatisch en soms te emotioneel gekleurd;
- In de praktijk is er nog steeds sprake van samenplaatsing;
- Gebrek aan samenhang binnen de jeugdzorg bedreigt de kwaliteit; het benutten van expertise van de jeugdpsychiatrie, LVG, etc.

Betrokkenheid ouders

- Het op een positieve manier betrekken van ouders is van groot belang voor het voorkomen van recidive, in de praktijk mag die betrokkenheid wel worden versterkt;
- Leidraad voor dagelijks handelen dient in het belang van het kind te zijn (IVRK);

- Behandel een kind zoals je wilt dat je zelf/je eigen kinderen behandeld willen worden;
- Kritiek op Salduz: in de praktijk niet goed werkbaar en twijfels of het in het belang van het kind is om ouders op te halen, in een cel te plaatsen en samen weer naar huis te sturen;
- Één vaste contactpersoon die het kind ‘bij de hand neemt’ is van groot belang;
- Vrouwe Justitia is weliswaar blind, maar dient wel oog te hebben en houden voor diegene die voor haar staat.

Ter afsluiting van het congres blikte Dineke ten Hoorn Boer, directeur-generaal Preventie-, Jeugd- en Sancties terug op de dag. Voor een sfeerimpressie kunt u terecht op <http://www.wentfotografie.nl/Fabrique/>

Uitgave van het Programma Aanpak jeugdcriminaliteit
van het ministerie van Veiligheid en Justitie, mei 2011.

Teksten

Chapeau Communicatie

Fotografie

Wilmar Dik, Ingrid Bertens (foto p. 56/57),

Went Fotografie (foto p.98/99 en congresfoto p. 106/107),

Robert van Willigenburg (p.90/91)

Ontwerp

Buro Eigen

Drukker

Deltahage

Heeft u vragen over het Programma Aanpak jeugdcriminaliteit
of wilt u meerdere exemplaren van dit boekje ontvangen,
dan kan dit via het e-mailadres: jeugdcriminaliteit@minjus.nl

Programma Aanpak jeugdcriminaliteit

Met het Programma Aanpak jeugdcriminaliteit is in de afgelopen kabinetsperiode veel geïnvesteerd in een verbetering van de aanpak van jeugdige delinquenten. Om de vermindering van de 7-jaars-recidive van bijna 60% in 2002 naar 50% in 2010 te bewerkstelligen, is ingezet op vroegtijdig ingrijpen, de persoonsgerichte aanpak, een snelle en consequente jeugdketen, nazorg en de aanpak van de recidive van werkgestraften. In deze uitgave ter afsluiting van dit programma staan interviews met een aantal personen die de aanpak van jeugdcriminaliteit mede hebben vormgegeven.

Verder is in dit boekje een verslag opgenomen van de belangrijkste bevindingen en uitkomsten van de 'Dag van de jeugdcriminaliteit', het congres waarmee het Programma Aanpak jeugdcriminaliteit officieel werd afgesloten.